

ONA TILI

QOMUS

ONA TILI

(MAKTABO'QUVCHILARI UCHUN)

QOMUS

Toshkent
«Yangi asr avlodi»
2010

Qomusda ona tilimiz – o‘zbek tili qurilishi, u bo‘yicha darslik va qo‘llanmalar yaratgan olimlar, shuningdek, dunyo tillari haqidagi eng muhim ma‘lumotlar qisqa va lo‘nda berilgan. Nazariy ma‘lumotlar joriy ona tili dastur va darsliklariga to‘la mos keladi.

Qomus o‘rta va katta yoshdagi maktab o‘quvchilari, shuningdek, abituriyent, talaba va qiziquvchilarga mo‘ljallangan.

Mualliflar:

Baxtiyor MENGLIYEV (rahbar) (O‘zMU), Zamira Azimboyeva (Toshkent ShXTBB), Vazira KARIMJONOVA (O‘zMU), Tursunali JUMAYEV (Qarshi DU), Ikrom XUDOYNAZAROV (Qarshi DU), Bashorat BARRIDDINOVA (Qarshi DU), Otabek SHUKUROV (Qarshi DU), Olima O‘RINOVA (Qarshi DU), Nargiza MUSULMONOVA (Qarshi DU), Ikrom ISLOMOV (O‘zMU), Xurshida QODIROVA (O‘zMU), Dildora SHODMONOVA (Qarshi DU), Kamola RIXSIYEVA (O‘zMU), Xosiyat SUVONOVA (Toshkent shahar Shayxontohur TXTB), Muhayyo NIYOZMETOVA (Toshkent shahar Shayxontohur TXTB), Mansur XUSHVAQTOV (Toshkent shahar AL va KHKB), Dildor BOZOROVA (Qarshi DU), Nilufar YO‘LDOSHEVA (Qarshi DU), Ra‘no MIRZAYEVA (Toshkent shahar AL va KHKB), Shahodat RAHMATULLAYEVA (Qarshi DU), Umida TO‘RAYEVA (Qarshi DU), Yoqub Ibatov (Qarshi DU), O‘ral XOLIYOROV (Termiz DU), Sanobar XURRAMOVA (Qashqadaryo viloyat Qarshi TXTB), Shoiria BOBOMUXAMEDOVA (Termiz DU), Nilufar MO‘MINOVA (Qarshi DU), To‘ychi VALIYEV (Qarshi DU), Maqsad BARRIDDINOV (Qarshi DU), Go‘zal HIMMATOVA (Termiz DU), Shokir SATTOROV (Surxondaryo viloyat AL va KHKB)

Tuzuvchilar:

Baxtiyor MENGLIYEV, O‘ral XOLIYOROV,
Xurshida QODIROVA

Dastlabki muharrirlar

To‘ra NAFASOV, Nafas SHODMONOV

Mas‘ul muharrirlar:

filologiya fanlari doktori, professorlar:
Hamid NE‘MATOV,
Ra‘no SAYFULLAYEVA

Taqrizchilar:

Nizomiddin MAHMUDOV,
filologiya fanlari doktori, professor

Muhabbat ABDURAIMOVA,
pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

Nashr uchun mas‘ul:
Xurshida QODIROVA

ISBN 978-9943-08-552-7

© «Ona tili. Qomus». «Yangi asr avlodi», 2010-yil

SO‘ZBOSHI

Respublikamizda ta‘limning umumiy maqsadi – ijodiy va mustaqil fikrlovchi hamda yuksak ma‘naviyatli shaxsni tarbiyalash. Bu esa har bir fanning maqsad va vazifalarini belgilab olishni taqozo etadi. Umumiy o‘rta ta‘limning Davlat ta‘lim standarti va o‘quv dasturida ta‘lim o‘quvchining ongli va faol ravishda o‘z malaka va ko‘nikmalarini shakllantirishiga qaratilgan. Demak, ta‘lim usuli, mazmuni hamda ta‘lim vositalari ana shu vazifalarning aniq va puxta bajarilishiga yo‘naltiriladi.

Inson shaxsida ruh, tafakkur va til chambarchas bog‘liq. Bundan ijodiy va mustaqil fikrli, ma‘naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda ona tili va uning ta‘lim usuli hamda vositalarining o‘rni va roli beqiyosligi ayon bo‘ladi.

O‘zbekistonda bozor iqtisodiyoti shakllanib, taraqqiy etmoqda. Jamiyatda mulkchilik munosabatlari qaror topib, jamiyat a‘zolari ongida boqimandalik kayfiyati, fikriy tanballik hissi o‘rnini iqtisodiy tafakkur, tadbirkorlik, yo‘qdan bor qilish, lehki imkoniyatlarni ishga solish istagi egallab, aql-idrokka qudratli yaratuvchi kuch sifatida qarash, chetdan madad kutmaslik tuyg‘usi shakllanmoqda.

Bozor iqtisodiyoti ta‘limda tarbiyalanuvchining mustaqil va ijodiy fikrlash ko‘nikmasi va malakasini hosil qilishni taqozo qilar ekan, shunga muvofiq, o‘qitish usuli iqtisod va mafkuraning o‘zi kabi keskin isloh qilishni taqozo etdi. Chunki in‘onaviy reproduktiv (lot. *re* – «takrorlash», *produco* – «yarataman») usul mohiyatar bozor iqtisodiyoti talablariga javob bera olmaydi. Prezidentimiz I.Karimov «Barkamol avlod - O‘zbekiston taraqqiyotining poydevori» nomli ma‘ruzasida bu masalaga alohida e‘tibor qaratdi: «Ta‘lim-tarbiya islohoti haqida gapirar ekanmiz, uning mazmunini lo‘nda qilib ifoda etish mumkin: bizga bitiruvchilar emas, maktab ta‘lim-tarbiyasini ko‘rgan shaxslar kerak». Bunda bitiruvchi deganda, albatta, maktab dasturida belgilangan bilimlarni egallagan shaxslar nazarda tutilmoqda. Bu Prezidentimizning quyidagi fikrida yaqqol ifodalangan: «Albatta, bilim kerak. Ammo bilim o‘z yo‘liga. Mustaqil fikrlash katta boylik». Demak, bozor iqtisodiyoti bilimli shaxslariga emas, balki bilim olish yo‘llarini puxta o‘zlashtirgan, mustaqil idrok qilish ko‘nikmasiga ega bo‘lgan ongli fuqaroga ehtiyoj sezadi.

O‘tgan asrning birinchi yarmida adabiy til me‘yorlarini belgilash va omma ongiga singdirish, savodsizlikni tugatish talabi asosida ona tili ta‘lim maqsadi belgilangan. Ta‘lim oluvchilarni tilning ichki qurilishi bilan tanishtirish, qonuniyatlarini o‘rgatish asosida xalq ongiga adabiy til me‘yorlari singdirilgan. Shuning uchun tilshunoslikda qo‘yilgan, hal etilgan vazifalar va qo‘lga kiritilgan yutuqlar asosida ilk ona tili darsliklari yaratilgan. Darsliklarda o‘zbek tilining imlosi, fonetik va grammatik qurilishini chuqur va atroflicha o‘rgatishga katta e‘tibor qaratilgan. Tilshunoslikdagi ilmiy yutuqlar davri sinovidan o‘tib, maktab ona tili darsliklaridan o‘rin olgan. Bu darsliklar asosida

Ibniy-ma'rifiy nashr

ONA TILI. QOMUS

**Muharrir
Gavhar MIRZAYEVA**

**Texnik muharrir
Vera DEMCHENKO**

**Musahhah
Feruza QOSIMOVA**

**Kompyuterda sahifalovchi
Feruza BOTIROVA**

Bosishga 3.03.2010 y.da ruxsat etildi. Bichimi 60x84 1\16.

Bosma tobog'i 16.75. Shartli bosma tobog'i 15,58.

Adadi 1000 nusxa. Buyurtma № 40.

Garnitura «LexTimes Cyr+Uzb». Ofset qog'ozi.

Bahosi kelishilgan narxda.

«Yangi asr avlodi» NMMda tayyorlandi.

«Yoshlar matbuoti» bosmaxonasida bosildi.

100113. Toshkent, Chilonzor-8, Qatortol ko'chasi, 60.

Murojaat uchun telefonlar:

Nashr bo'limi – 278-30-52; Marketing bo'limi – 128-78-43

faks — 273-00-14; e-mail: yangiasr@inbox.ru